

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu

dr hab. Jarosław Stalenga, IUNG-PIB Puławy

Białystok, 04.10.2023

Konferencja naukowa „Rolnictwo ekologiczne w Polsce - wyzwania dla doradztwa i praktyki rolniczej”

Plan prezentacji

- 1. Europejski Zielony Ład**
- 2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce**
- 3. Kluczowe wyzwania i przyszłość rolnictwa ekologicznego**

Plan prezentacji

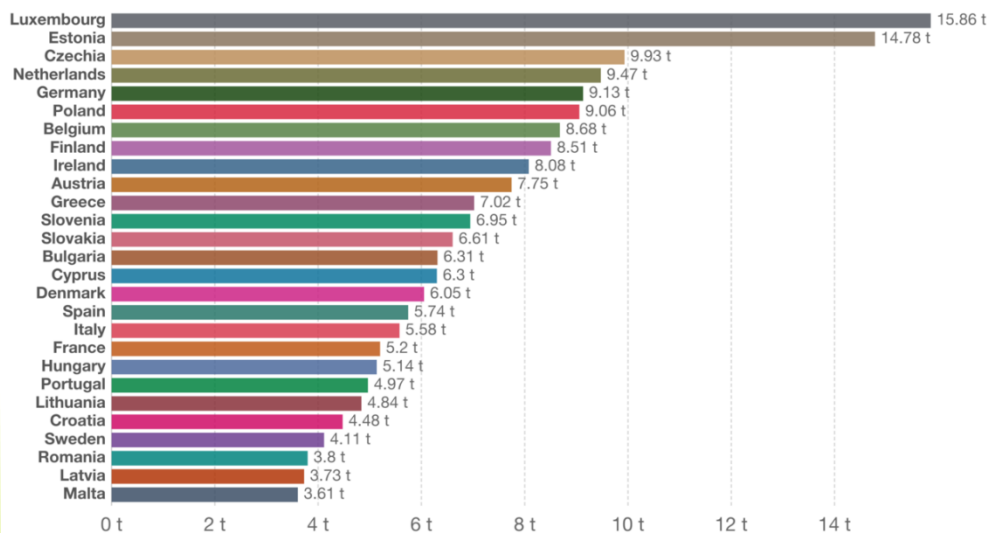
- 1. Europejski Zielony Ład**
- 2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce**
- 3. Kluczowe wyzwania i przyszłość rolnictwa ekologicznego**

Europejski Zielony Ład (*European Green Deal*)

Zbiór inicjatyw politycznych Komisji Europejskiej, których nadrzędnym celem jest

osiągnięcie neutralności dla klimatu w Europie do 2050

Emisja CO₂ na mieszkańca w krajach UE w 2018

Source: OWID based on CDIAC; Global Carbon Project; Gapminder & UN
Note: CO₂ emissions are measured on a production basis, meaning they do not correct for emissions embedded in traded goods.
OurWorldInData.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions/ • CC BY

Neutralność klimatyczna to pojęcie określające równowagę (zerowy bilans) między emitowanymi gazami cieplarnianymi, a ich składowaniem lub pochłanianiem przez zbiorniki wodne, lasy czy gleby.

Europejski Zielony Ład (*European Green Deal*)

KE w XII 2019 określiła **10 priorytetów** dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym, renowacji budynków, różnorodności biologicznej i rolnictwa:

- Neutralność klimatyczna Europy
- Ekonomia o obiegu zamkniętym
- Renowacja budynków
- Zero zanieczyszczeń
- **Ekosystemy i bioróżnorodność**
Europejska Strategia Bioróżnorodności do 2030
- **Zdrowa żywność i zrównoważone rolnictwo**
Strategia „Od pola do Stołu”
- Zrównoważony transport
- Środki finansowe dla najbardziej potrzebujących regionów
- Badania, rozwój i innowacje
- Reprezentacja dyplomatyczna na zewnątrz UE

Strategia „Od pola do stołu”

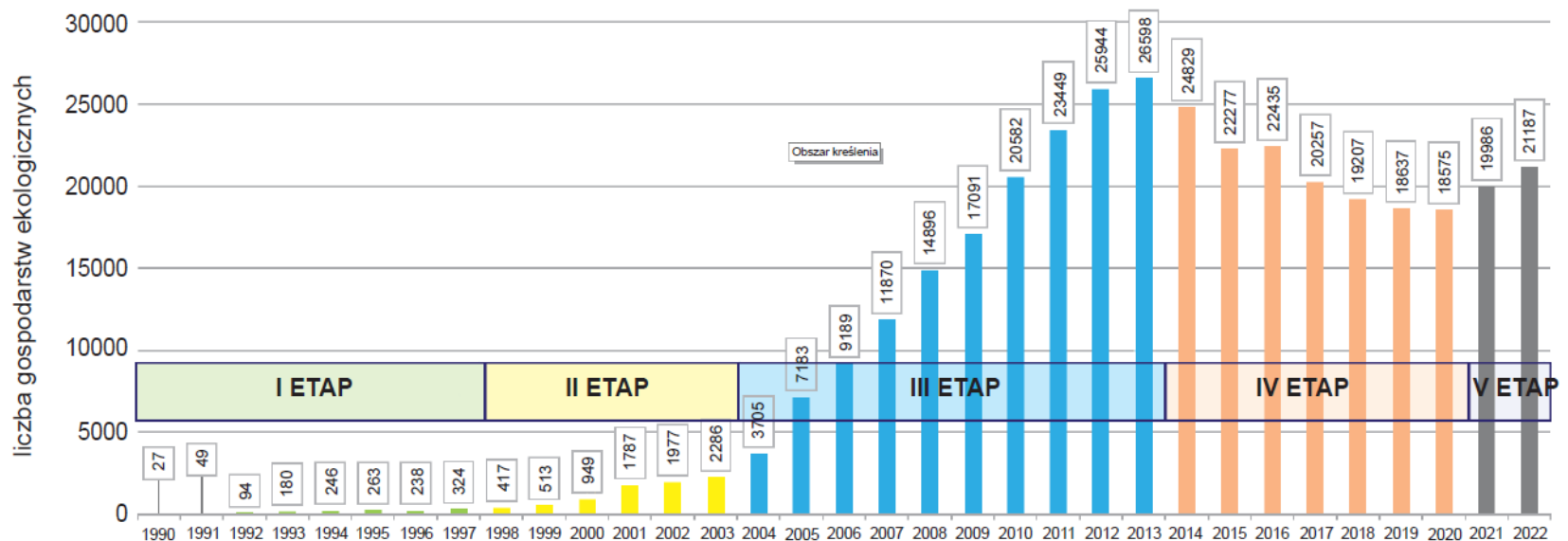
Główne cele nowej Strategii:

- zapewnienie niedrogiej i pełnowartościowej żywności
- zmniejszenie o **50%** zużycia **pestycydów i nawozów syntetycznych**
- zwiększenie do 25% powierzchni użytkowanej przez gospodarstwa ekologiczne
- wspieranie zrównoważonej konsumpcji żywności i zdrowego odżywianie
- ograniczanie strat żywności
- przeciwdziałanie fałszowaniu żywności
- poprawa dobrostanu zwierząt

Plan prezentacji

1. Europejski Zielony Ład
2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce
3. Kluczowe wyzwania i przyszłość rolnictwa ekologicznego

Liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce w poszczególnych etapach rozwoju rolnictwa ekologicznego w latach 1990–2022

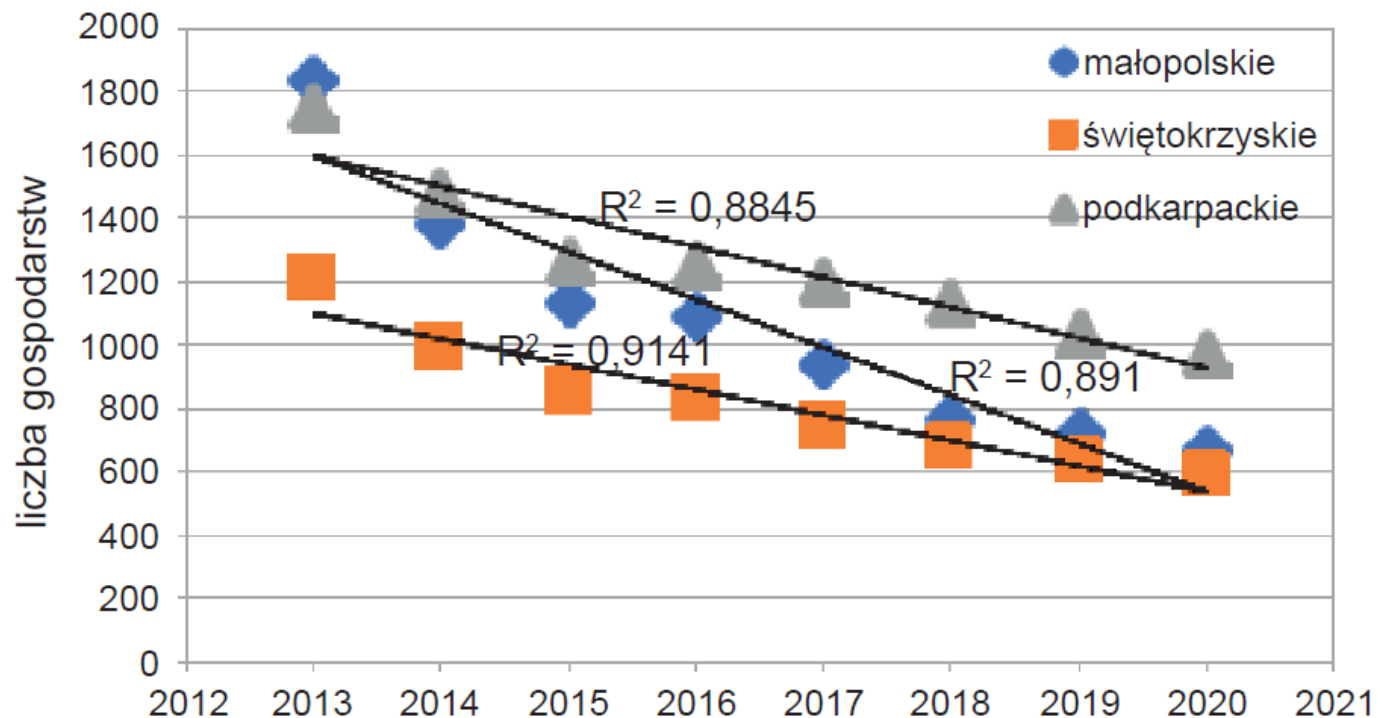
Źródło: Stalenga J. 2023. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle zmieniających się aktów prawnych dotyczących tego sektora. Studia i Raporty PIB. 70 (w druku).

Liczba gospodarstw ekologicznych w największych krajach UE w latach 2013 i 2020

Kraj UE	Liczba gospodarstw ekologicznych		Zmiana w % w okresie 2013–2020
	2013	2020	
Chorwacja	1 608	5 153	220,5
Węgry	1 673	5 128	206,6
Francja	25 467	53 255	109,1
Słowacja	365	716	96,2
Portugalia	3 308	5 945	79,7
Cypr	719	1 223	70,1
Belgia	1 487	2 494	67,7
Dania	2 589	4 186	61,7
Włochy	45 969	71 590	55,7
Bułgaria	3 854	5 942	54,2
Niemcy	23 271	35 396	52,1
Hiszpania	30 502	44 493	45,9
Irlandia	1 263	1 725	36,6
UE	258 773	349 499	35,1
Estonia	1 553	2 050	32,0
Grecja	23 433	29 869	27,5
Słowenia	3 049	3 685	20,8
Lotwa	3 473	4 171	20,1
Czechy	3 910	4 669	19,4
Finlandia	4 284	5 102	19,1
Holandia	1 646	1 937	17,7
Austria	21 810	24 480	12,2
Szwecja	5 584	5 489	-1,7
Litwa	2 555	2 417	-5,4
Wielka Brytania	3 918	3 581	-8,6
Polska	25 944	18 598	-28,3
Rumunia	15 315	9 647	-37,0

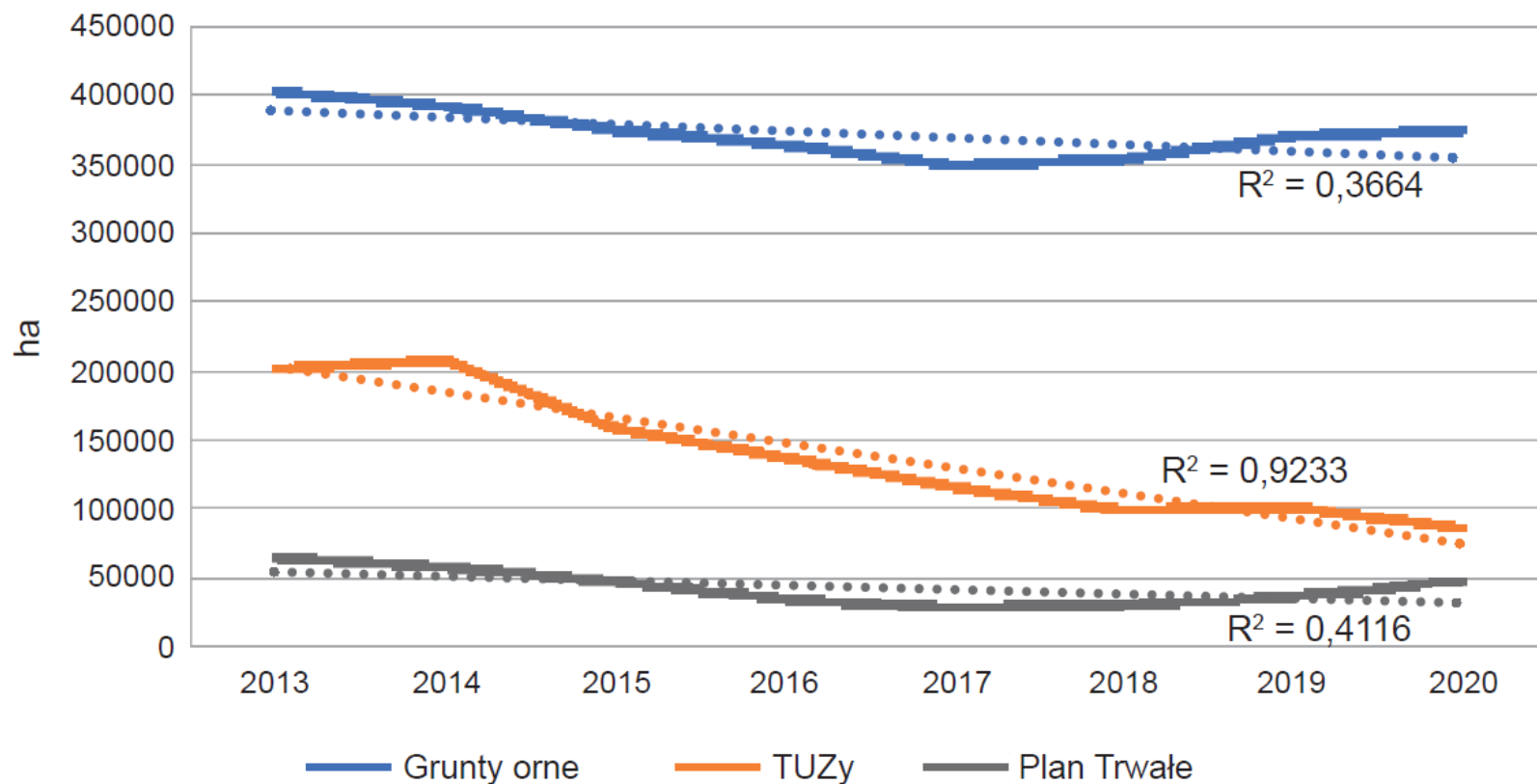
Źródło: Stalenga J. 2023. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle zmieniających się aktów prawnych dotyczących tego sektora. Studia i Raporty PIB. 70 (w druku).

Zmiana liczby gospodarstw ekologicznych w latach 2013–2020 w 3 województwach o największych spadkach

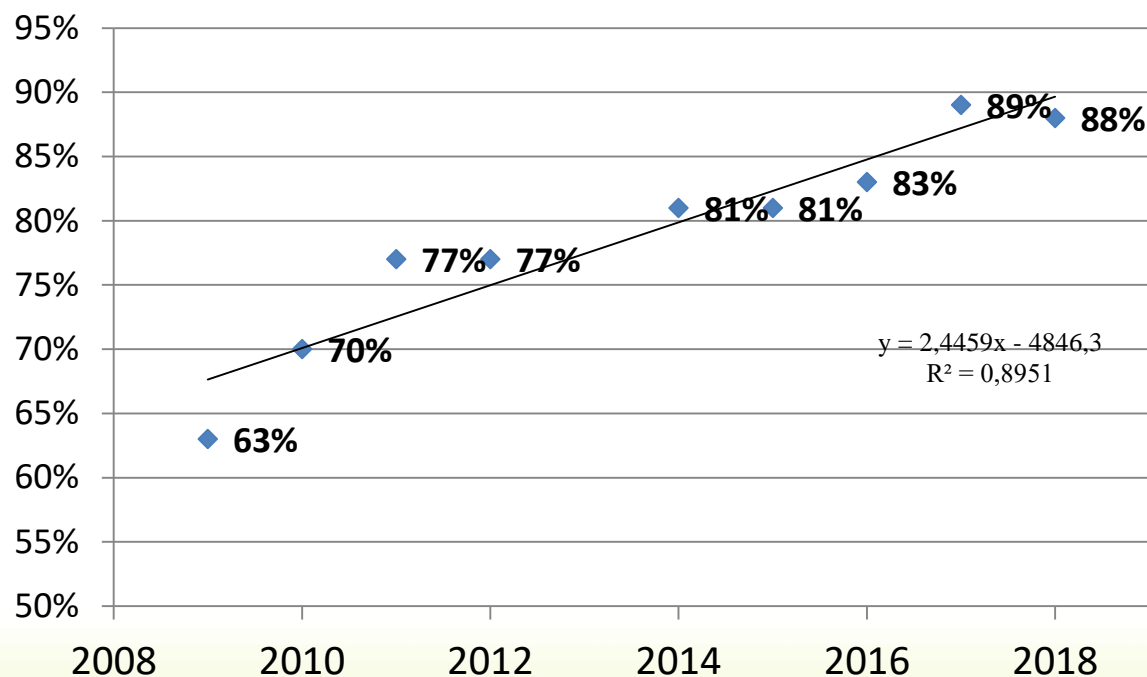
Źródło: Stalenga J. 2023. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle zmieniających się aktów prawnych dotyczących tego sektora. *Studia i Raporty PIB*. 70 (w druku).

Zmiany powierzchni (w ha) podstawowych kategorii użytkowania gruntów w gospodarstwach ekologicznych w latach 2013–2020

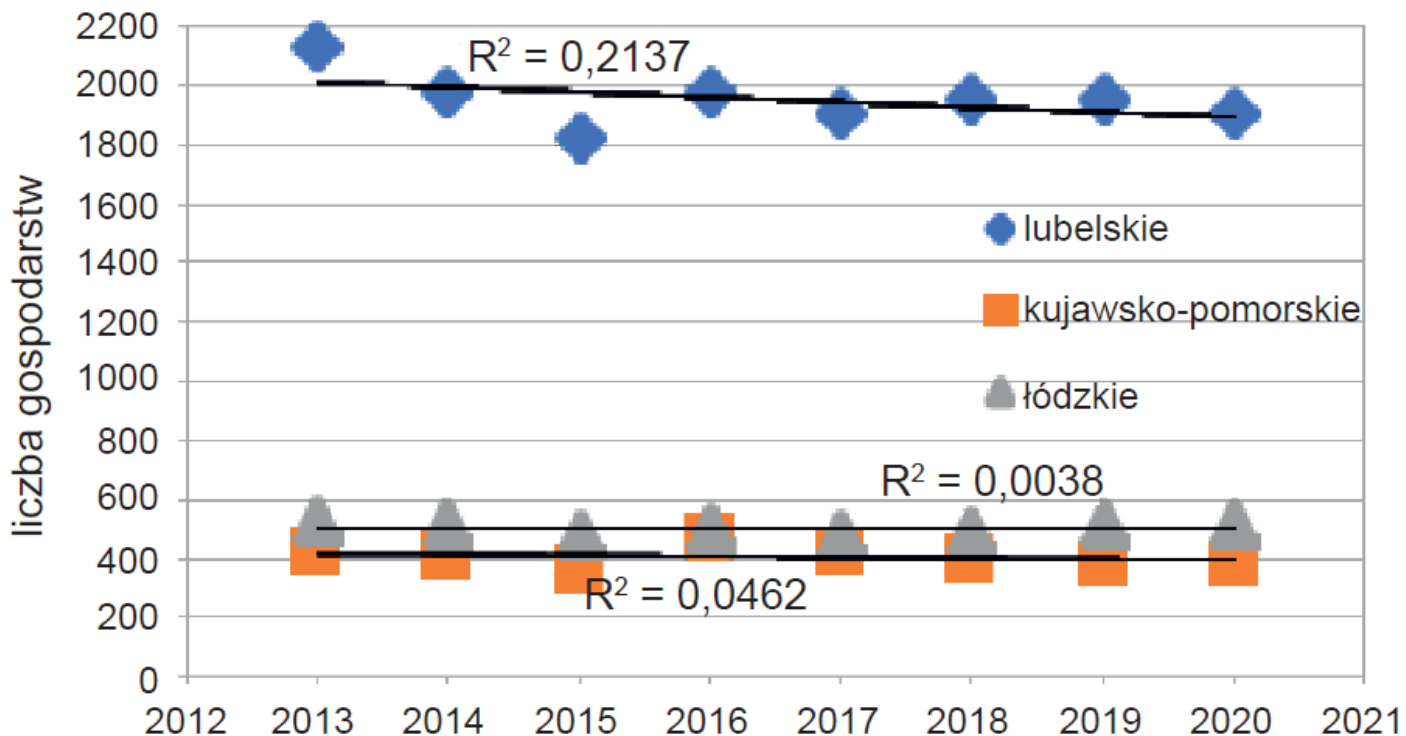
Źródło: Stalenga J. 2023. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle zmieniających się aktów prawnych dotyczących tego sektora. Studia i Raporty PIB. 70 (w druku).

Udział (w %) gospodarstw bezinwentarzowych w całości gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2009-2018

(Źródło: wyliczenia własne na podstawie danych z Raportów IJHARS (31-35))

Zmiana liczby gospodarstw ekologicznych w latach 2013–2020 w 3 województwach o najmniejszych spadkach

Źródło: Stalenga J. 2023. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle zmieniających się aktów prawnych dotyczących tego sektora. Studia i Raporty PIB. 70 (w druku).

Systemy rolnictwa ekologicznego (relacja do rynku)

- **Gospodarstwa towarowe (urynkowane)**
 - owoce (głównie miękkie) – (lubelskie, mazowieckie, podlaskie)
 - warzywa (lubelskie, mazowieckie, świętokrzyskie)
- **Gospodarstwa tzw. „dopłatowe”**
(Polska północna, zachodnia i południowo-zachodnia)
głównie ekstensywne zboża (owies, żyto, orkisz, itd.), ale również orzech włoski, jabłoń, proso, soczewica, nostrzyk
- **Gospodarstwa rodzinne (małe) produkujące głównie na samozaopatrzenie**
(małopolskie, podkarpackie, część mazowieckiego)

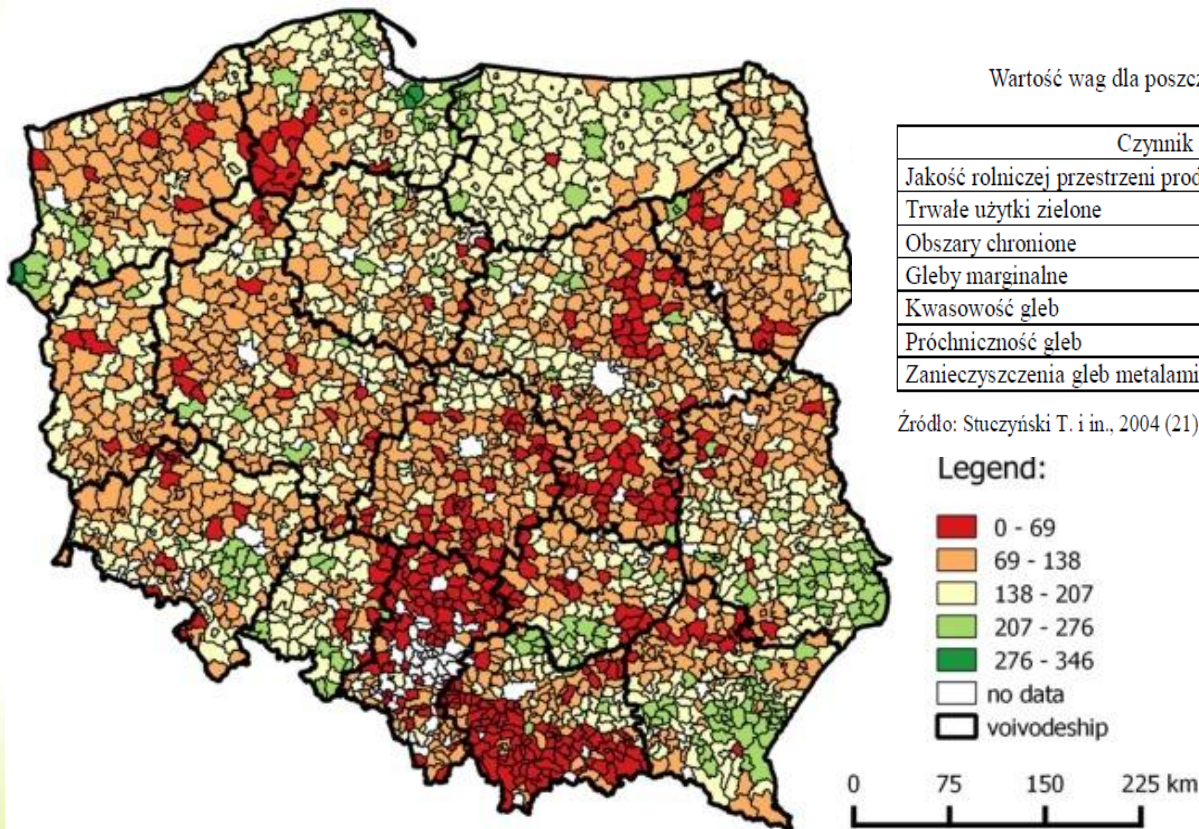
Syntetyczny wskaźnik przydatności gruntów do produkcji ekologicznej w ujęciu gminnym

Tabela 1

Wartość wag dla poszczególnych czynników oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej

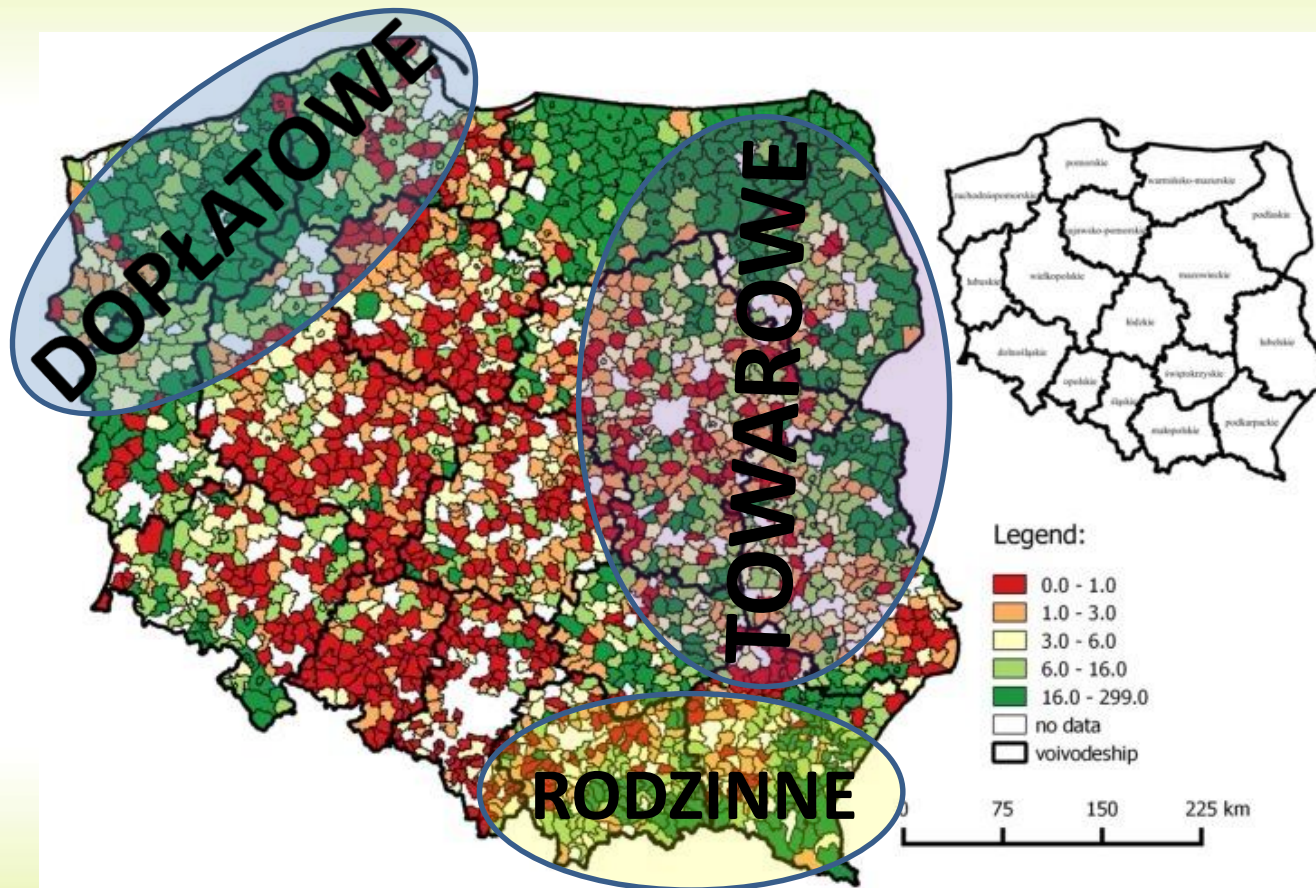
Czynnik (wskaźnik)	Symbol	Waga
Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej	WJRPP	1,5
Trwale użytki zielone	WTUZ	1,5
Obszary chronione	WOCH	1,0
Gleby marginalne	WGM	-1,5
Kwasowość gleb	WKG	-0,5
Próchniczność gleb	WPG	1,5
Zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi	WZG	-1,5

Źródło: Stuczynski T. i in., 2004 (21).

Źródło: Markuszewska I., Kubacka M. 2017. Does organic farming (OF) work in favour of protecting the natural environment? A case study from Poland. *Land Use Policy* 67, 498–507.

Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych całości użytków rolnych w gminach

Korelacja ujemna:
- wskaźnik jakości gleby

Korelacja dodatnia:
- udział TUZów
- udział obszarów chronionych

Plan prezentacji

1. Europejski Zielony Ład
2. Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce
3. Kluczowe wyzwania i przyszłość rolnictwa ekologicznego

Kluczowe wyzwania w rolnictwie ekologicznym:

- 1. Niska wydajność i związana z tym mała konkurencyjność rolnictwa ekologicznego w relacji do rolnictwa konwencjonalnego**
- 2. Pogłębiająca się specjalizacja produkcji**
- 3. Wciąż niszowy udział gospodarowania ekologicznego (1,5 %) w globalnym rolnictwie**
- 4. Konwencjonalizacja i globalizacja rynku (rosnący ślad węglowy surowców EKO)**

Kluczowe wyzwania w rolnictwie ekologicznym:

- 1. Niska wydajność i związana z tym mała konkurencyjność rolnictwa ekologicznego w relacji do rolnictwa konwencjonalnego**
- 2. Pogłębiająca się specjalizacja produkcji**
- 3. Wciąż niszowy udział gospodarowania ekologicznego (1,5 %) w globalnym rolnictwie**
- 4. Konwencjonalizacja i globalizacja rynku (rosnący ślad węglowy surowców EKO)**

ELSEVIER

Contents lists available at SciVerse ScienceDirect

Agricultural Systems

journal homepage: www.elsevier.com/locate/agsy

The crop yield gap between organic and conventional agriculture

2012

Tomek de Ponti, Bert Rijk, Martin K. van Ittersum*

Plant Production Systems, Wageningen University, PO Box 430, 6700 AK Wageningen, The Netherlands

Analiza publikacji zawierających w sumie 362 porównań plonów pomiędzy systemem eko a konwencjonalnym pokazała, że rośliny uprawiane ekologicznie **plonują mniej o ok. 20%** niż w systemie konwencjonalnym.

Odnotowano **duże zróżnicowanie w plonach w zależności od gatunku rośliny uprawnej oraz regionu.**

Analiza potwierdziła hipotezę, że **różnica między plonami ekologicznymi a konwencjonalnymi zwiększa się wraz ze wzrostem plonów konwencjonalnych**, ale zależność ta była raczej słaba.

PROCEEDINGS B

rspb.royalsocietypublishing.org

Research

CrossMark
click for updates

Cite this article: Ponisio LC, M'Gonigle LK,

Diversification practices reduce organic
to conventional yield gapLauren C. Ponisio¹, Leithen K. M'Gonigle^{1,2}, Kevi C. Mace¹, Jenny Palomino¹,
Perry de Valpine¹ and Claire Kremen¹¹Department of Environmental Science, Policy, and Management, University of California, Berkeley, 130 Mulford
Hall, Berkeley, CA 94720, USA²Department of Biological Science, Florida State University, Tallahassee, FL 32306, USA

2014

Dywersyfikacja rolnictwa ekologicznego poprzez uprawę międzyplonów, uprawę współrzedną, mieszanki roślin oraz stosowanie zróżnicowanych płodozmianów może zmniejszyć różnice w wydajności do zaledwie 8-9%.

ARTICLE

DOI: [10.1038/s41467-017-01410-w](https://doi.org/10.1038/s41467-017-01410-w)

OPEN

Strategies for feeding the world more sustainably with organic agriculture

Adrian Muller^{1,2}, Christian Schader¹, Nadia El-Hage Scialabba³, Judith Brüggemann¹, Anne Isensee¹, Karl-Heinz Erb⁴, Pete Smith⁵, Peter Klocke^{1,6}, Florian Leiber¹, Matthias Stolze¹ & Urs Niggli¹

1. **100% konwersja na rolnictwo ekologiczne będzie wymagała 33% więcej ziemi uprawnej niż rolnictwo konwencjonalne**, ale zmniejsza nadwyżkę N i zużycie pestycydów.

2. Jednak w połączeniu z **redukcją strat żywności**, przy odpowiednio **zmniejszonej produkcji paszy i konsumpcji produktów zwierzęcych**, **wykorzystanie gruntów w rolnictwie ekologicznym pozostaje poniżej scenariusza bazowego (18% mniej ziemi) !!**

Jak osiągnąć wyższą wydajność w rolnictwie ekologicznym ?

1. Optymalizacja płodozmianu

2. Doskonalenie różnych elementów agrotechniki:

- a) gospodarka składnikami pokarmowymi
- b) dobór odmian
- c) ochrona roślin

3. Zwiększanie dostępności i wykorzystania ekologicznego kwalifikowanego materiału siewnego

Kluczowe wyzwania w rolnictwie ekologicznym:

1. **Niska wydajność i związana z tym mała konkurencyjność** rolnictwa ekologicznego w relacji do rolnictwa konwencjonalnego
2. **Pogłębiająca się specjalizacja produkcji**
3. **Wciąż niszowy udział gospodarowania ekologicznego (1,5 %) w globalnym rolnictwie**
4. **Konwencjonalizacja i globalizacja rynku (rosnący ślad węglowy surowców EKO)**

Potrzeba reorientacji rynku na krótkie łańcuchy dostaw i wspieranie produkcji lokalnej

Rolnictwo Wspierane przez Społeczność (RWS) to partnerstwo zawarte między grupą osób i jednym lub kilkoma wytwórcami żywności, w którym strony dzielą między sobą ryzyko, obowiązki i korzyści związane z rolnictwem. Partnerstwo to zbudowane jest na bezpośrednich relacjach międzyludzkich, w oparciu o długoterminowe, wiążące porozumienie.

Kluczowe zasady RWS:

- traktowanie żywności jako dobra wspólnego, nie jako towaru
- wytwarzanie żywności w małej skali
- godne warunki pracy i wynagrodzenie dla wszystkich osób zaangażowanych w wytwarzanie żywności
- dostępność do świeżej, lokalnej, sezonowej, zdrowej i zróżnicowanej żywności
- nawiązywanie bezpośrednich i długotrwałych relacji opartych na zaufaniu, zrozumieniu, szacunku, przejrzystości działań i współpracy, a także dzieleniu odpowiedzialności i ryzyka.

Pierwsza grupa RWS w Polsce została założona **w 2012 roku w Warszawie** przez kilku członków Warszawskiej Kooperatywy Spożywczej wraz z pomocą osoby mającej doświadczenie w prowadzeniu RWS z Czech.

Przez 3 lata **pierwszy w Polsce RWS „Świerże-Panki”** dostarczał warzywa i owoce dla 25 osób w Warszawie.

Trzy lata po zawiązaniu pierwszej grupy **osiem kolejnych gospodarstw rolnych włączyło się w RWS**. Rolnicy dostarczali żywność **11 grupom konsumenckim** w Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Szczecinie i Opolu.

Europejski Plan Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego (25.03.2021)

Brussels, 25.3.2021
COM(2021) 141 final

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

ON AN ACTION PLAN FOR THE DEVELOPMENT OF ORGANIC PRODUCTION

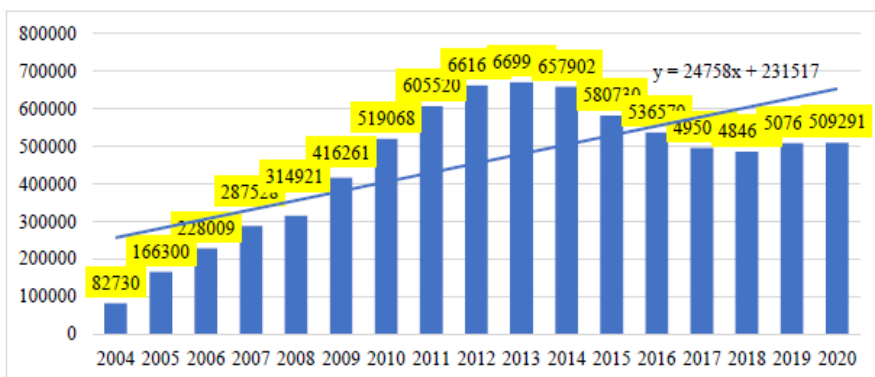
{SWD(2021) 65 final}

Wyznaczono ambitny cel „osiągnięcia co najmniej 25%
gruntów rolnych UE w systemie rolnictwa ekologicznego
do 2030 roku.

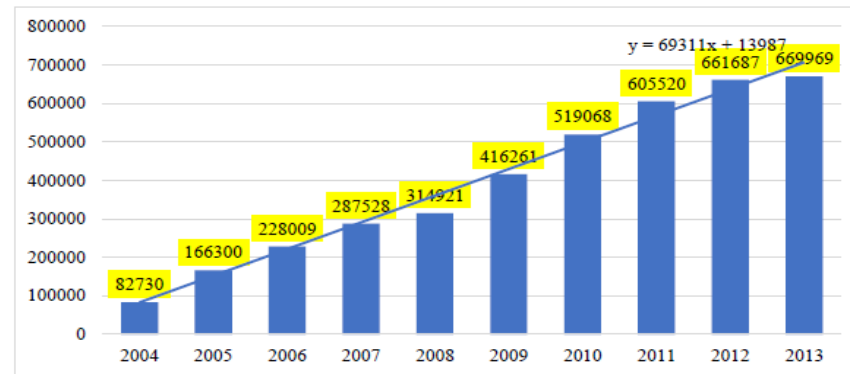
Przegląd celów dla rolnictwa ekologicznego w wybranych krajach UE

Kraje	Obecny udział ekologicznych użytków rolnych w %	Cel rządu w zakresie ekologicznych użytków rolnych w 2030 w %
Austria	26,5	30
Dania	10,9	30
Czechy	15,3	25
Chorwacja	7,8	15
Finlandia	13,9	25
Francja	7,7	25
Niemcy	9,7	30
Włochy	15,2	25
Hiszpania	9,7	25

Scenariusze rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce do 2030

Rysunek V.58. Powierzchnia UR (ha) w gospodarstwach ekologicznych lata 2004 – 2020 i trend określający tempo zmian w wariacie bez EZŁ
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIHARS (2020).

Rysunek V.59. Powierzchnia UR w gospodarstwach ekologicznych lata 2004 – 2013 i trend określający tempo zmian w wariacie prawdopodobnym
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIHARS (2020).

Scenariusz I tzw. zachowawczy -

wygenerowano w oparciu o wyznaczone trendy liniowe zmian powierzchni ekologicznych użytków rolnych **od 2004 do 2020**, czyli całego okresu licząc od wejścia Polski do UE

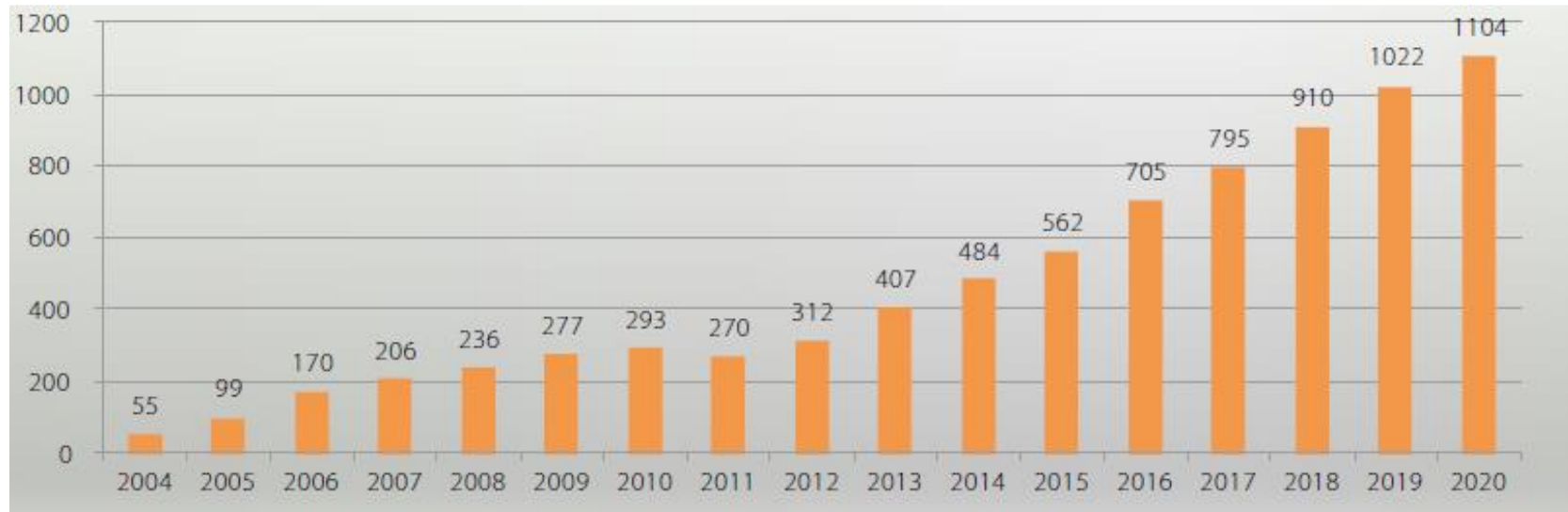
Udział rol eko w 2030 (900 tyś ha) – 6%

Scenariusz II optymistyczny -

oparto na wyznaczonych trendach liniowych zmian powierzchni ekologicznych użytków rolnych w latach **2004-2013**, czyli w okresie najbardziej dynamicznego jej wzrostu obserwowanego po wejściu Polski do Unii Europejskiej

Udział rol eko w 2030 (1 900 tyś ha) – 13%

Liczba podmiotów ekologicznych zajmujących się przygotowaniem produktów rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2004–2020

Źródło: Raport 2021. Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2019–2020. IJHARS, Warszawa, ss. 95

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

**Ramowy Plan Działań
dla
Żywności i Rolnictwa Ekologicznego
w Polsce na lata 2021– 2030**

Aktualizacja
z dnia 30 listopada 2022 r.

*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021– 2030” którego celem jest rozwój produkcji ekologicznej, w tym rozwój rynku produktów ekologicznych w Polsce oraz **przeznaczenie do 2030 r. co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej.** Cel ten oznacza **podwojenie** do 2030 r. powierzchni użytków rolnych objętych tym systemem w stosunku do roku 2019 oraz **dążenie do osiągnięcia ponad miliona hektarów tej powierzchni.***

Dziękuję za uwagę

Email: stalenga@iung.pulawy.pl

Białystok, 04.10.2023

Konferencja naukowa „Rolnictwo ekologiczne w Polsce - wyzwania dla doradztwa i praktyki rolniczej”